

Atebolrwydd Aelodau Unigol – Dichell Fwriadol

Ymateb i adroddiad y Pwyllgor Safonau Ymddygiad

Mawrth 2025

Cyhoeddodd y Pwyllgor Safonau Ymddygiad ei adroddiad ar Ddichell Fwriadol ar 19 Chwefror 2025, yn cynnwys 11 argymhelliad, chwech ohonynt ar gyfer Llywodraeth Cymru. Lluniwyd yr adroddiad yn rhan o ymchwiliad y Pwyllgor i Atebolrwydd Aelodau Unigol. Roedd yr ymchwiliad hefyd yn ystyried mater Adalw, sy'n destun adroddiad ar wahân gan y Pwyllgor.

Mae ymatebion Llywodraeth Cymru i'r argymhellion gan y Cwnsler Cyffredinol a'r Gweinidog Cyflawni wedi'u cynnwys isod.

Bydd goblygiadau ariannol yr argymhellion a'r dewisiadau polisi ehangach yn cael eu hystyried fel rhan o ddatblygu unrhyw fesurau deddfwriaethol neu anneddfwriaethol i ddarparu ar gyfer ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion y pwyllgor.

Ymatebion i'r argymhellion

Argymhelliad 1

Mae'r Pwyllgor yn argymhell y dylai Llywodraeth Cymru, ar sail y dystiolaeth a gasglwyd gan y Pwyllgor ar ddiffiniadau cysylltiedig o fewn deddfwriaeth bresennol, ddiffinio dichell fwriadol yn glir mewn deddfwriaeth sy'n ymwneud ag etholiadau'r Senedd; a'i fod yn cael ei ailadrodd mewn unrhyw Reolau Sefydlog a chanllawiau cysylltiedig.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rwyf wedi ystyried yr argymhelliad hwn ochr yn ochr ag argymhelliad 3 - bod Llywodraeth Cymru yn ystyried ehangu adran 75 o Orchymyn Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) i gyflwyno trosedd o ddichell fwriadol i ymgeiswyr yn etholiadau'r Senedd. O ystyried y bydd angen diffiniad ar unrhyw drosedd newydd, bydd angen i Lywodraeth Cymru ystyried hyn yn fanylach. Bydd y dystiolaeth y mae'r pwyllgor wedi'i chasglu yn helpu i lywio unrhyw ddiffiniad terfynol a nodir mewn deddfwriaeth.

Argymhelliad 2

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod adran 28 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 yn cael ei diwygio er mwyn galluogi'r Senedd i benodi aelodau lleyg i eistedd ar y Pwyllgor Safonau Ymddygiad.

Ymateb: Derbyn

Mae cryfhau annibyniaeth y gyfundrefn Safonau yn elfen bwysig o wella atebolrwydd Aelodau, ac rwy'n falch o dderbyn yr argymhelliad hwn.

Gall cyflwyno aelodau lleyg i'r pwyllgor hefyd ddarparu ffynhonnell o bersbectif ac arbenigedd annibynnol, allanol o fewn y broses safonau.

Byddaf yn ceisio cynnwys darpariaeth ddeddfwriaethol i roi effaith i'r argymhelliad hwn yn y Bil rwy'n ei gyflwyno i sefydlu system adalw.

Argymhelliad 3

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn ystyried ehangu adran 75 o Orchymyn drafft Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) (sy'n efelychu'r ddarpariaeth a gynhwysir yn adran 106 o Ddeddf Cynrychiolaeth y Bobl 1983 mewn perthynas ag etholiadau'r Senedd) i'w gwneud yn drosedd i ymgeisydd neu unrhyw asiant etholiadol wneud neu gyhoeddi datganiadau/gwybodaeth sy'n camarwain drwy ddichell fwriadol at ddibenion effeithio ar sut y rhoddir pleidlais mewn etholiad.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor:

Nodaf fod y Pwyllgor yn cydnabod yr heriau wrth geisio cyflwyno un system i atal ymddygiad o ddichell fwriadol i ymgeiswyr ac Aelodau'r Senedd, ac yn argymhell delio â'r ddwy rôl gyfansoddiadol wahanol drwy eu cyfundrefnau priodol.

Rwy'n ddiolchgar i'r pwyllgor am nodi dull posibl i fynd i'r afael â dichell fwriadol i ymgeiswyr, a byddaf yn ystyried hyn wrth roi ystyriaeth fanwl i greu trosedd etholiadol newydd. Fodd bynnag, nid wyf o'r farn y gellir ehangu Erthygl 75 o Orchymyn drafft Senedd Cymru (Cynrychiolaeth y Bobl) ("y Gorchymyn Cynnal Etholiadau") i gyflwyno'r drosedd newydd. Nid addasiad o'r drosedd bresennol o ddatganiadau anwir ynghylch ymgeiswyr yw'r hyn sydd wedi'i nodi gan y pwyllgor, ond yn hytrach cyflwyno trosedd newydd sy'n wahanol mewn nifer o agweddau sylfaenol, gan gynnwys cwmpas y troseddau, pwy all eu cyflawni a'r niwed y maent yn ceisio mynd i'r afael ag ef. Rwyf wedi cyfarwyddo swyddogion i ddatblygu trosedd arfaethedig, yn unol â'r hyn a ragwelir gan y Pwyllgor, a fydd yn gofyn am asesiad o'r effeithiau posibl ar y System Gyfiawnder ac ar ein trefniadau ehangach ar gyfer cyfraith etholiadol ar gyfer etholiadau Cymru. Credaf y dylai trosedd arfaethedig fod yn destun ymgynghoriad pellach, sy'n golygu nad yw'n ymarferol ei chynnwys yn y Gorchymyn Cynnal Etholiadau terfynol ar gyfer etholiad y Senedd yn 2026.

Rwyf wedi ystyried yr argymhelliad hwn ochr yn ochr ag argymhelliad 4 o ystyried y cysylltiad â'r awgrym gan y pwyllgor i greu'r drosedd newydd yn y Gorchymyn Cynnal Etholiadau. Hefyd, o ystyried argymhelliad 1 y pwyllgor, bydd Llywodraeth Cymru yn dechrau gweithio ar ystyried diffiniad o ddichell fwriadol cyn yr etholiad, gan y bydd yn cefnogi'r gwaith i fwrw ymlaen â'r argymhelliad hwn yn ogystal ag adolygiad y Senedd o Reol 2 o God Ymddygiad yr Aelodau, fel y nodir yn argymhelliad 7.

Argymhelliad 4

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Deddf Llywodraeth Cymru 2006 yn cael ei diwygio i nodi y caiff unrhyw Orchymyn Cynnal Etholiadau a wneir o dan adran 13 gynnwys darpariaeth ar gyfer dichell fwriadol, gan sicrhau bod dichell fwriadol yn fater sy'n cael ei ystyried yn y gorchymynion cynnal etholiadau a wneir ar gyfer etholiadau yn y dyfodol.

Ymateb: Nodwyd

Wrth fwrw ymlaen â'r gwaith mewn ymateb i argymhelliad 3, bydd Llywodraeth Cymru yn ystyried a oes angen unrhyw ddiwygiad i adran 13 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006. Bydd yr ystyriaeth hon yn cynnwys goblygiadau cyfansoddiadol posibl unrhyw ddiwygiad.

Argymhelliad 5

Yn ystod cyfnod etholiad, mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn archwilio ffyrdd o fynnu bod ymgeiswyr sydd wedi gwneud, neu ledaenu, datganiadau sy'n camarwain drwy ddichell fwriadol yn cywiro'r cofnod, ac y gwneir y cywiriadau hynny:

- *Gan roi'r un amlygrwydd iddynt â'r datganiad anghywir;*
- *Cyn gynted â phosibl; a*
- *Thrwy eu cyhoeddi ar y llwyfan gwybodaeth i bleidleiswyr er mwyn sicrhau tryloywder.*

Ymateb: Derbyn

Yn unol â'm hymateb i Argymhelliad 3 y mae'r argymhelliad hwn yn gysylltiedig ag ef, rwyf wedi cyfarwyddo swyddogion i archwilio ffyrdd o orfodi ymgeiswyr sy'n sefyll ar gyfer etholiad i'r Senedd i gywiro'r cofnod yn ystod cyfnod yr ymgyrch etholiadol. Rwy'n credu y byddai'r cyfle hwn yn fuddiol i atal yr ymddygiad hwn cyn dechrau ymchwiliadau ffurfiol a allai arwain at euogfarn. Felly, byddaf yn ystyried yr argymhelliad hwn ochr yn ochr ag ystyriaeth fanwl bellach mewn ymateb i argymhelliad 3.

Argymhelliad 6

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Mesur Comisiynydd Safonau Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2009 yn cael ei ddiwygio i ganiatáu i'r Comisiynydd Safonau gychwyn ymchwiliadau ac i sicrhau bod swyddogaethau'r Comisiynydd Safonau yn cyd-fynd â Seneddau eraill y DU.

Ymateb: Derbyn

Mae rôl y Comisiynydd Safonau yn fater i'r Senedd yn y pen draw. Ar y sail honno rwyf wedi derbyn argymhelliad y Pwyllgor a byddaf yn edrych i gyflwyno darpariaethau deddfwriaethol i roi effaith iddo, o fewn y Bil y byddaf yn ei gyflwyno i sefydlu system adalw.

Argymhelliad 7

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Senedd yn disodli Rheol 2 o'r Cod Ymddygiad presennol (sy'n gymwys i Aelodau drwy'r amser) gyda dwy reol wahanol newydd:

- *Ehangu'r rheol bresennol i 'weithredu'n onest' a datgan yn benodol na chaniateir i Aelodau wneud datganiadau sy'n camarwain yn fwriadol; ac*
- *Ei gwneud yn ofynnol i'r rhai sy'n gwneud datganiadau ffeithiol anghywir gywiro'r cofnod cyn gynted â phosibl.*

Ymateb: Nodwyd

Ar gyfer y Senedd y mae'r argymhelliad hwn. Felly, nid wyf wedi darparu ymateb.

Argymhelliad 8

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Rheolau Sefydlog, a'r canllawiau cysylltiedig, yn cael eu diwygio i gyflwyno proses ffurfiol dau gam i'r Aelodau gywiro'r cofnod. Byddai hyn yn cynnwys:

- Gweithdrefn i ganiatáu i Aelodau, naill ai'n wirfoddol neu ar gais Aelod arall, gywiro'r cofnod/tynnu datganiadau yn ôl mewn achosion o fân anghywirdebau ac anghywirdebau anfwriadol;*
- Cyflwyno gofyniad i Aelodau gywiro datganiadau ffeithiol anghywir ar y cyfle cyntaf pan fo angen gwneud hynny ar argymhelliad y Comisiynydd Safonau, a hynny drwy 'hysbysiad cywiro';*
- Gofyniad bod cywiriadau'n cael eu cyhoeddi gan roi'r un amlygrwydd iddynt â'r datganiad anghywir; a*
- Darpariaeth y byddai methu â chydymffurfio â hysbysiad cywiro yn torri'r Cod Ymddygiad ac y byddai'n destun sancsiwn yn sgil ymddygiad sy'n camarwain drwy ddichell gan yr Aelod.*

Ymateb: Nodwyd

Ar gyfer y Senedd y mae'r argymhelliad hwn. Felly, nid wyf wedi darparu ymateb.

Argymhelliad 9

Mae'r Pwyllgor yn argymhell y dylid cyhoeddi adroddiadau a gyhoeddir ar dorri'r Cod Ymddygiad, yn ogystal â hysbysiadau cywiro a ddyroddir, ar dudalennau gwe Aelodau'r Senedd a, lle bo'n berthnasol, yng Nghofnod y Trafodion.

Ymateb: Nodwyd

Ar gyfer y Senedd y mae'r argymhelliad hwn. Felly, nid wyf wedi darparu ymateb.

Argymhelliad 10

Mae'r Pwyllgor yn argymhell, pe bai deddfwriaeth yn cael ei chyflwyno i sefydlu gweithdrefn sy'n diswyddo a disodli Aelod:

- Bod y Senedd yn cytuno ar ganllawiau o ran sancsiynau ac yn eu cyhoeddi; ac*
- Y dylai unrhyw ganllawiau sy'n cynnwys dichell fwriadol fel sail nodi mai dim ond pan gafwyd achos difrifol o dorri'r cod y dylid ei hargymhell.*

Ymateb: Derbyn

Rwy'n gefnogol i'r cynnig i'r Pwyllgor ddatblygu "canllawiau o ran sancsiynau" ac yn derbyn yr argymhelliad i'r graddau y mae'n cael ei gyfeirio at Lywodraeth Cymru. Mae hyn yn cyd-fynd â'm hymateb i adroddiad y Pwyllgor ar Adalw. Rwyf hefyd yn cytuno ei bod yn bwysig bod y Senedd yn cytuno ar y canllawiau hynny a'u bod felly yn eiddo i'r Senedd ei hun. Mater i'r Pwyllgor fydd datblygu'r canllawiau, ac i'r Senedd gytuno arnynt, felly ni fyddai'n briodol i mi wneud sylwadau ar yr argymhelliad i'r graddau y mae'n ymwneud â'u cynnwys ar y pwynt hwn.

Argymhelliad 11

Mae'r Pwyllgor yn argymhell bod Llywodraeth Cymru yn cyflwyno mecanwaith deddfwriaethol i alluogi unrhyw weithdrefn apelio yn y dyfodol, i'w dwyn i rym gan y Senedd.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Rwy'n ymwybodol bod y Senedd wedi dileu ei phroses apelio flaenorol yn 2022. Mae'n fater i'r Senedd benderfynu pa broses apelio y mae'n dymuno ei defnyddio ar gyfer y broses safonau, pe bai proses apelio yn cael ei defnyddio, a bydd yr angen am ddeddfwriaeth yn dibynnu ar gwmpas y broses apelio y mae'r Senedd yn dymuno ei mabwysiadu. Fodd bynnag, mewn ymateb i'r argymhelliad hwn, rwyf wedi cyfarwyddo swyddogion i archwilio pa ddarpariaethau y gall fod eu hangen ac y gellid eu cynnwys yn y Bil y byddaf yn ei gyflwyno i sefydlu system adalw.